

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”



Проректор з науково-педагогічної роботи
Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

2021 р.

Робоча програма

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

рівень вищої освіти магістр
галузь знань 01. Освіта
спеціальність 014.07 Середня освіта (Географія)
освітня програма Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота
вид дисципліни обов'язкова
факультет геології, географії, рекреації і туризму

2021/2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

7 червня 2021 року, протокол № 7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Людмила НЕМЕЦЬ, д. геогр. н., професор, професор кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

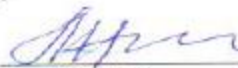
Катерина СЕГІДА, д. геогр. н., доцент, доцент кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

Катерина КРАВЧЕНКО, к. геогр. н., доцент, доцент кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства

Протокол № 9 від 7 червня 2021 р.

Завідувач кафедри

 Людмила НЕМЕЦЬ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота»

Гарант освітньо-професійної програми  Катерина СЕГІДА
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 6 від 7 червня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії

 Олександр ЖЕМЕРОВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма науково-педагогічної практики складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності 014.07. Середня освіта (географія) освітньої програми Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота

1. Опис практики

1.1. Мета практики – закріплення та поглиблення теоретичних знань, одержаних у процесі вивчення загальних та спеціальних навчальних дисциплін першого року навчання у магістратурі, набуття умінь та навичок викладання географічних дисциплін і спецкурсів у школах та в інших загальноосвітніх навчальних закладах.

1.2. Основні завдання практики:

- закріплення студентами отриманих теоретичних знань, одержаних під час вивчення загальних та спеціальних курсів у відповідності до навчальних планів;
- розвиток у студентів-практикантів інтересу до педагогічної роботи та методики викладання географічних дисциплін;
- вивчення передового педагогічного досвіду та його використання у професійній діяльності;
- формування психолого-педагогічної готовності до проведення занять з використанням сучасних освітніх технологій, методів і прийомів;
- знайомство з конкретними умовами сучасної професійної педагогічної діяльності;
- формування педагогічних здібностей на основі досвіду педагогічної практики та формування навичок самоосвіти і самовдосконалення;
- збирання, систематизація та узагальнення інформації (літературної, статистичної, картографічної та ін.) для її подальшого використання при виконанні дипломної роботи;
- проведення необхідних спостережень (анкетування, опитування) та експериментів, первинна обробка статистичних даних;
- виконання конкретного обсягу роботи на робочому місці з метою закріплення професійних компетентностей;
- ознайомлення з роботою у загальноосвітніх навчальних закладах.

1.3. Кількість кредитів – 6

1.4. Загальна кількість годин – 180

1.5. Характеристика практики	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	2-й

1.5. *Заплановані результати діяльності під час науково-педагогічної практики:*

- *формування загальних, фахових та спеціальних (предметних) компетентностей:*

- *загальні:* володіння науковим світоглядом; знання основних теорій, концепцій, вчень, які формують наукову картину світу; вміння відстоювати власні наукові погляди; Здатність використовувати основні методи наукового пошуку; планувати й організовувати дослідження за прикладною тематикою, узагальнювати отримані результати, оформлювати і презентувати наукові здобутки відповідно до чинних вимог; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, бути сучасно освіченим, усвідомлювати і оволодівати можливістю навчання впродовж життя; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), соціально відповідально і свідомо; здатність до адаптації та дії в новій ситуації;

- *фахові:* здатність переносити систему наукових знань у практичну діяльність та площину навчального предмету / процесу, здійснювати структурування навчального матеріалу; усвідомлення суспільної значущості своєї педагогічної діяльності та відповідальності, здатність здійснювати професійну саморегуляцію, а також продовжувати навчання та вдосконалення своїх знань й умінь із значним ступенем автономії; здатність комплексно планувати, організувати та здійснювати навчальні проекти, вести аналітичну звітну документацію та презентації.

- *спеціальні (предметні):* здатність застосовувати основні методи географічних досліджень, загальнонаукові методи, методи і методики професійної педагогіки, психології, методики навчання географії у профільній школі; здатність виконувати педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень, застосовувати їх у професійній діяльності; здатність застосовувати набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування в учнів загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків географії відповідно до вимог державного стандарту;

- *досягнення програмних результатів навчання:* ефективно застосовує професійні знання в практичній педагогічній діяльності при вирішенні навчальних, виховних та науково-методичних завдань з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, конкретних психолого-педагогічних ситуацій; навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності і обдуманого вибору шляхів їх вирішення, здатний нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності; здатний самостійно організовувати процес навчання упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності предметні компетентності, що здобуті під час навчання; самостійно збирає, обробляє, аналізує і систематизує наукову та технічну інформацію під час проведення профільних досліджень; самостійно здійснює фізико-географічні й суспільно-географічні дослідження, необхідні для організації практичних занять з географії в школі та для позашкільної краєзнавчої та туристичної роботи; здійснює відбір, аналіз, представлення і поширення географічної інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, картографічні методи (зокрема інформаційно-комунікаційні технології); дотримується сам (зокрема під час практик) та формує відповідальне ставлення учнів до природи, повагу до культурних цінностей і традицій місцевого населення під час екскурсій, походів і експедицій з учнівською молоддю; творчо застосовує сучасні методики і технології, різноманітні методи та форми прогресивного навчання, інноваційні прийоми навчання в освітніх закладах різного типу,

забезпечуючи формування в учнів предметних компетентностей та основ цілісної природничонаукової картини світу; володіє сучасними методами, формами організації та засобами науково-дослідницької діяльності, прийомами наукового аналізу соціально-економічних об'єктів і процесів на різних рівнях просторової організації.

Знання:

- професійні знання в практичній педагогічній діяльності при вирішенні навчальних, виховних та науково-методичних завдань з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, конкретних психолого-педагогічних ситуацій;
- сучасні методики і технології, різноманітні методи та форми прогресивного навчання, інноваційні прийоми навчання в освітніх закладах різного типу, забезпечуючи формування в учнів предметних компетентностей та основ цілісної природничо-наукової картини світу
- особливості побудови шкільного курсу географії, основи роботи з навчальними планами, журналами;
- основні форми організації навчальної роботи у школі;
- сучасні концепції географічної освіти та їх відображення у шкільних програмах і підручниках;
- склад і структура системи географічних знань, умінь і навичок, особливості засобів навчання дисциплін географічних дисциплін;
- основні вимоги до рівня знань учнів, форми, методи і прийоми його перевірки та оцінювання, організація рефлексії;
- дидактична сутність методів навчання і можливості їх використання у навчальному процесі;
- методичний аналіз навчального матеріалу;
 - *Уміння та навички:*
- оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності і обдуманого вибору шляхів їх вирішення, здатний нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності;
- організація процесу навчання упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності предметні компетентності, що здобуті під час навчання;
- відбір, аналіз, представлення і поширення географічної інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, картографічні методи (зокрема інформаційно-комунікаційні технології).
- дотримання та поширення відповідального ставлення учнів до природи, повагу до культурних цінностей і традицій місцевого населення під час екскурсій, походів і експедицій з учнівською молоддю;
- оволодіння сучасними методами, формами організації та засобами науково-дослідницької діяльності, прийомами наукового аналізу соціально-економічних об'єктів і процесів на різних рівнях просторової організації;
- уміння планувати навчальну, методичну роботу в школі;
- уміння встановлювати психологічний контакт з аудиторією;
- уміння готувати необхідні для занять наочні засоби, методичні рекомендації, дидактичне забезпечення у відповідності до пізнавальної мети заняття та обґрунтовано їх використовувати;
- уміння застосовувати в педагогічній діяльності сучасні технології і методики навчання;
- уміння складати розгорнутий план-конспект навчального заняття;
- уміння вивчати нормативні та педагогічні джерела інформації, а також вдосконалювати власні знання з навчальних дисциплін;

- навички професійного і педагогічного спілкування із учнівською аудиторією;
- навички враховувати в ході навчального процесу індивідуальні вікові особливості учнів та рівень підготовки класу, групи;
- навички проводити під час практики спостереження, анкетування, педагогічні експерименти тощо та узагальнювати одержані результати.

2. Тематичний план науково-педагогічної практики

Вступ. Ознайомлення з програмою практики. Інструктаж з техніки безпеки. Отримання індивідуальних завдань. Доведення до студентів змісту індивідуальних завдань.

Розділ 1. Підготовчий етап науково-педагогічної практики

У ході даного етапу практики студент :

- з'ясовує функції, мету, завдання науково-педагогічної практики;
- вивчає нормативно-правові документи, які регламентують діяльність вчителя в ході освітнього процесу, зокрема: «Закон про освіту» та «Закон про загальну середню освіту», Лист МОН № 1/9-415 від 03.07.18 року «Щодо вивчення у закладах загальної середньої освіти навчальних предметів у 2018/2019 навчальному році», Лист ІМЗО № 22.1/10-2573 від 19.07.18 року Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти у закладах загальної середньої та позашкільної освіти на 2018/2019 навчальний рік, Концепцію Нової української школи, розпорядження Кабінету Міністрів України, накази Міністерства освіти і науки України, статут закладу освіти, до якого направлено практиканта;
- вивчає світовий та вітчизняний педагогічний досвід, статті у фахових виданнях та тези доповідей конференцій, присвячені методиці викладання, педагогічній майстерності, викладанню географічних дисциплін.

Розділ 2. Ознайомлення з документацією вчителя та класного керівника, підготовка розробок уроку.

У ході даного етапу практики студент:

- ознайомлюється з організаційною, навчально-методичною роботою вчителя географії, відвідує заняття викладача географії;
- працює з навчальними планами, календарним плануванням, поурочним плануванням, класними журналами, ознайомлюється з методикою їх підготовки та заповнення;
- складає розгорнутий план-конспект заняття, обговорює його з керівником практики, готує необхідні методичні та дидактичні матеріали для проведення занять.

Розділ 3. Проведення залікових уроків та оформлення звітності.

У ході даного етапу практики студент:

- проводить заняття згідно складеного плану, відвідує заняття інших практикантів та бере участь в їх обговоренні, оформлює розробку проведеного уроку;
- проводить заняття з контролю отриманих знань та анонімно опитування щодо доступності отриманих знань/простоти викладення матеріалу, виконує аналіз отриманих результатів;
- оформлює звіт з практики;
- захищає результати практики на засіданні кафедри у встановленому порядку.

3. Структура науково-педагогічної практики

Назви розділів	Кількість годин									
	<i>денна форма</i>					<i>заочна форма</i>				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		пол.	кам.	інд.	с.р.		пол.	кам.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Розділ 1. Підготовчий етап науково-педагогічної практики										
Разом за розділом 1	60	20	20	5	15	60	20	10	10	20
Розділ 2. Ознайомлення з документацією вчителя та класного керівника, підготовка розробок уроку.										
Разом за розділом 2	60	20	20	5	15	60	20	20	10	10
Розділ 3. Проведення залікових уроків та оформлення звітності										
Разом за розділом 3	60	20	20	5	15	60	20	10	10	20
Усього годин	180	60	60	15	45	180	60	40	30	50

4. Теми польових занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Відвідування занять викладача географії	12
2	Відвідування виховних заходів та класних годин	12
3	Проведення занять з географії	12
4	Відвідування занять з географії, проведених іншими практикантами	12
5	Виконання обов'язків на конкретному робочому місці	12
Всього		60

Теми камеральних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Робота із збірками статей у фахових видань, тез доповідей конференцій.	15
2	Робота з навчальними планами, календарним плануванням, поурочним плануванням, класними журналами.	15
4	Підготовка розробки уроку та мультимедійної презентації.	15
5	Формулювання висновків, оформлення звіту.	15
Всього		60

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Ознайомлення з нормативно-правовими документами, що регламентують діяльність вчителя у закладі середньої освіти	10
2	Основні форми організації навчальної роботи у школі	10

3	Професійне і педагогічне спілкування з учнівською аудиторією	10
4	Систематизація зібраної інформації	15
Всього		45

6. Індивідуальні завдання

7. Методи контролю

Виконання індивідуального завдання передбачає підготовку звіту, де детально висвітлено всі види робіт, які було проведено студентом, план-конспект освітнього заходу та мультимедійну презентацію (з дублюванням на електронному носії).

Звіт з науково-педагогічної практики повинен включати виконання всіх завдань, що передбачені програмою практики.

По закінченню науково-педагогічної практики студенти повинні:

- підготувати розширений план-конспект уроку географії;
- підготувати мультимедійну презентацію до плану уроку;
- виконати індивідуальне завдання та презентувати отримані результати у вигляді звіту.

8. Схема нарахування балів

Вид роботи	За звітну документацію	За захист результатів практики
Кількість балів	60 б.	40 б.
Розбаловка за видами роботи	Підготовка плану-конспекту уроку згідно наданих вимог (наявність мети, виховної, освітньої та розвиваючої мети, опис типу уроку, педагогічних методів та прийомів, міжгалузевих зв'язків, обладнання та основних понять теми, типова структура уроку) – до 30 б. Підготовка мультимедійної презентації – до 10 б. ; Оформлення звіту з практики згідно наданих вимог – до 10 б. ; Грамотність оформлення текстового матеріалу – до 5 б. ; Якість оформлення графічного та картографічного матеріалу – до 5 б.	До захисту допускаються студенти, які виконали програму практики, представили звіт згідно з встановленою формою та одержали позитивний відгук керівника. Якість та повнота розкриття теми дослідження під час виступу – до 15 б. ; Якість та дотримання структури презентації – до 10 б. ; Дотримання часу, відведеного на виступ – до 5 б. ; Відповіді на запитання студентів та викладачів – до 5 б. ; Участь у дискусії – до 5 б. ;

Максимально можлива оцінка – 100 балів. Мінімальна оцінка за практику – 50 балів.

9. Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література:

1. Захаров С. В. Географічне краєзнавство і пізнавальні інтереси учнів (експериментальний аспект) // Краєзнавство і туризм: освіта, виховання, стиль життя: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Херсон, 1998).— К.: Реформа, 1998.— С.38-40.
2. Захаров С. В. Науково-дослідницька діяльність школярів як засіб формування їх пізнавальних інтересів // Безперервна географічна освіта: інноваційні методи і технології: Матеріали IV міжнародн. наук.-метод. семінару (Харків, 1998).— Харків.— 1998.—С.42-43.
3. Кобернік С., Коваленко Р. Проблема корекції та контролю знань з географії в умовах реформування шкільної географічної освіти // Географія та основи економіки в школі. – 2002. – № 4. – С. 12–16.
4. Корнєєв В. П. Дидактичні ігри в курсі загальної географії // Географія та основи економіки в школі. – 2002. – № 5. – С. 17–21.
5. Корнєєв В. П. Сиротенко А.Й. Стандарти шкільної географічної освіти // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2001. – № 37. – С. 10–11.
6. Мезенцев К.В. Науково-дослідницький практикум з суспільної географії: Навчально-методичне видання. – К.: ДП «Прінт Сервіс», 2014. – 47 с.
7. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах: навчально-методичний посібник / С.Г.Кобернік, Р.Р. Коваленко, О.Я. Скуратович / За ред. С.Г. Коберніка. – К.: Навчальна книга, 2005. – 319 с.
8. Навчально-методичні рекомендації з педагогічної практики студентів педагогічних фахів / Укл. Ю.А. Гімаєва та ін. – Харків: ХНУ, 2008.
9. Нечепоренко Л.С. Педагогічна практика: Метод. рекомендації. – Харків: ХНУ, 2007.
10. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / За ред. О.М. Пехоти. - К.: А.С.К., 2001.
11. Педагогічні технології: Навч. посіб. для вузів / О.С. Падалка, А.М. Нісімчук, І.О. Смолук та ін. - К.: Укр. енциклопедія, 1995.
12. Пилипенко І.О., Мальчикова Д.С. Методики суспільно-географічних досліджень (на матеріалах Херсонської області): Навч. посіб. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2007. – 112 с.
13. Питюков В.Ю. Основы педагогической технологии: Учеб-метод. Пособие М.: Гном и Д., 2001.
14. Топузов О.М. Загальна методика навчання географії: Підручник / О.М. Топузов, В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна.–К.: ДНВП «Картографія», 2012. – 512 с.
15. Усе для атестації вчителя географії та економіки: Норм.-правові документи. – Харків: Ранок, 2010.
16. Шипович Є.Й. Методика викладання географії. – К.: Вища школа, 1981. – 176 с.

Допоміжна література:

1. Журнали: «Географія та основи економіки в школі» за 2005-2016 рр..
2. Кобернік С.Г. Збірник завдань для самостійної роботи студентів з методики навчання географії: методичний посібник для студентів географічних спеціальностей вищих педагогічних навчальних закладів / С.Г. Кобернік. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. – 80 с.
3. Кобернік С.Г. Методика навчання географії: Практикум для лабораторних занять студентів географічних спеціальностей вищих педагогічних навчальних закладів / С.Г. Кобернік. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – 106 с.
4. Кобернік С.Г. Науково-методичні засади географічної освіти в основній школі: монографія / С.Г. Кобернік. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – 346 с.
5. Комплект шкільних підручників, атласів, робочих зошитів, контурних карт з географії 5-10 класів.
6. Корнєєв В. П. Оцінювання практичних робіт з географії у 5–10 класах загальноосвітніх шкіл за 12-бальною шкалою / В.П. Корнєєв, Г. О. Ковальчук, Л.Б. Паламарчук, Л.І. Круглик – Кам'янець-Подільський: Абетка НОВА, 2001. – 64 с.
7. Методика викладання географії в школі: Навч. посіб. / За ред. С.Г. Коберніка. - К.: Стафед-2, 2000.
8. Методика обучения географии в школе / Под ред. Л.М. Панчешниковой. - М.: Просвещение; Учебная литература, 1997.
9. Настільна книга молодого вчителя географії та економіки / Укл. О.М. Саввич. – Харків: Ранок, 2010.
10. Нечепоренко Л.С. Про педагогічну майстерність. - Харків: ХДУ, 1995.
11. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Географія: 6-10 класи. - К.: Освіта, 2016.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний сайт Головного управління статистики у Харківській області. – Режим доступу: <http://kh.ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua>
4. Офіційний сайт Харківської обласної державної адміністрації. – Режим доступу: <http://kharkivoda.gov.ua>